

(NE)PRAVDIVOST OZNÁMENÍ O PROTIPRÁVNÍM JEDNÁNÍ

doc. JUDr. Mgr. EVA ŠIMEČKOVÁ, Ph.D.¹

DOI: <https://doi.org/10.24132/ZCU.2025.12693.213-230>

Milá Jarmilko,

Přeji Ti všechno nejlepší k Tvým 90. narozeninám. Děkuji Ti, že jsi tak výjimečnou součástí mého života. Tvoje rady a podpora byly pro mě neocenitelné. Přeji Ti mnoho zdraví a radosti v práci i mimo ni! Eva

Úvodem

Chráněné oznamování škodlivého jednání je v českém právním řádu upraveno zákonem č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů. Česká republika tímto zákonem splnila povinnost transponovat Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie. Nová právní úprava zakotvuje ochranu oznamovatelů v českém právním řádu a podmínky jejího poskytování. Ochrana oznamovatelů se vztahuje na osoby, které oznámí jednání majícího znaky trestného činu nebo jiného protiprávního jednání v oblastech stanovených zákonem, o kterém se dozvěděly v souvislosti s pracovníprávním vztahem. Podstatou nové právní úpravy je poskytnout záruku oznamovatelům, že pokud na základě subjektivně pravdivých informací oznámí protiprávní jednání, nebudou postiženi. Povinný subjekt pak má povinnost oznámení přijmout a posoudit jeho důvodnost. Cílem přijaté právní úpravy ochrany oznamovatelů je umožnit zaměstnancům

---

¹ Autorka působí na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

v soukromém i veřejném sektoru bezpečně podat oznámení v rámci povinně zřizovaných interních mechanismů, případně externích mechanismů, a následně jim zajistit ochranu před možnými odvetnými opatřeními ze strany zaměstnavatelů a dalších subjektů.

1 Oznámení protiprávního jednání a jeho oznamovatel

Oznámení podle ust. § 2 odst. 1 zákona OchrOznam obsahuje informace o možném protiprávním jednání, k němuž došlo nebo má dojít u osoby, pro niž oznamovatel, byť zprostředkovaně, vykonával nebo vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost, nebo u osoby, se kterou oznamovatel byl nebo je v kontaktu v souvislosti s výkonem práce nebo jiné obdobné činnosti, a které má znaky trestného činu, má znaky přestupku s horní hranicí pokuty alespoň 100 000 Kč, porušuje tento zákon, nebo porušuje jiný právní předpis nebo předpis Evropské unie ve vyjmenovaných oblastech. Pro účely definice pojmu „oznámení“ je protiprávní jednání vymezeno vyšším stupněm společenské škodlivosti – jedná se o protiprávní jednání, které má znaky trestného činu nebo přestupku. Jak uvádí důvodová zpráva „věcná působnost však nebyla ve vztahu ke Směrnici rozšířena o přestupky a disciplinární delikty, které nespádají do Směrnic vymezených oblastí. V režimu návrhu zákona tak nebude možné oznámit např. disciplinární delikty, které budou spáchány při výkonu služebního poměru a zároveň nebudou spadat do oblastí vymezených v odstavci 1. Pod pojem „protiprávní jednání“ bude možné ve vztahu k poskytnutí ochrany oznamovateli podřadit rovněž pokusy o utajení protiprávního jednání. V určitých případech může pokus o utajení naplnit skutkovou podstatu trestného činu podle § 337 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.² Podle zákona musí nebo muselo dojít k oznamovanému protiprávnímu jednání u osoby, pro niž oznamovatel, byť zprostředkovaně, vykonával nebo vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost, nebo u osoby, se kterou oznamovatel byl nebo je v kontaktu v souvislosti s výkonem práce nebo jiné obdobné činnosti.

---

² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o ochraně oznamovatelů č. 352/O. s. 52. Návrh předložen Parlamentu ČR dne 30. 11. 2022 [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=352&CT1=0>.

Oznamovatelem je podle ust. § 2 zákona OchrOznam pouze fyzická osoba, neboť *oznámení musí obsahovat údaje o jménu, příjmení a datu narození, případně jiné údaje, ze kterých je možné totožnost oznamovatele dovodit, má se za to, že údaje o totožnosti oznamovatele jsou pravdivé. Oznámení nemusí obsahovat údaje podle předchozí věty, pokud bylo podáno osobou, jejíž totožnost je příslušné osobě nebo státnímu zaměstnanci známa. Oznámení musí obsahovat údaje, kterými lze oznamovatele identifikovat.* Podle směrnice se za oznámení považuje i anonymní oznámení, pokud je oznamovatel dodatečně ztotožněn. Důvodem je možnost chránit oznamovatele před odvetnými opatřeními, pokud by nebyla známa jeho totožnost, tak ho nelze ochraňovat, na druhé straně by mu fakticky žádná odvetná opatření nehrozila.

Pokud by byla oznamovatelem právnická osoba (typická je oblast hospodářské soutěže), tak je nezbytné, aby oznámení za ni podala určitá fyzická osoba, například jednatel jako statutární orgán, společník nebo zaměstnanec. Před odvetnými opatřeními chrání ust. § 4 odst. 2 zákona OchrOznam jednak konkrétního oznamovatele (fyzickou osobu), ale i právnickou osobu, za kterou oznamovatel protiprávní jednání oznamoval, či která je s ním jiným způsobem spojena. Na tyto případy dopadá ust. § 4 odst. 2 písm. e) až g). Jedná se o pod písm. e) o právnickou osobu, *v níž má oznamovatel účast, osoba ji ovládající, jí ovládaná osoba nebo osoba, která je s touto právnickou osobou ovládaná stejnou ovládající osobou,* f) právnickou osobu, *jejíhož voleného orgánu je oznamovatel členem, osoba ovládající, ovládaná nebo osoba ovládaná stejnou ovládající osobou,* g) osobu, *pro kterou oznamovatel vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost, nebo h) svěrenský fond, jehož je oznamovatel nebo právnická osoba podle písmene e) nebo f) zakladatelem nebo obmyšleným nebo ve vztahu k němuž jsou oznamovatel nebo právnická osoba podle písmene e) nebo f) osobou, která podstatným způsobem zvyší majetek svěrenského fondu smlouvou nebo pořízením pro případ smrti.*

Zákon stanoví, jaké podmínky musí splňovat oznámení. Jedná se o předmět oznámení, obsah oznámení, způsob podání oznámení a osobu podávající oznámení. Další požadovanou vlastností je pak jeho pravdivost, tedy přesvědčení oznamovatele, že oznamuje pravdivé oznámení a jedná se o oznámení v dobré víře. Pokud by oznamovatel učinil oznámení ve zlé víře, neposkytuje zákon oznamovateli ochranu a oznamovatel se rovněž dopouští přestupku podle ust. § 23 zákona OchrOznam. Přestupku podle ust. § 23 odst. 1 zákona OchrOznam se může dopustit pouze oznamovatel fyzická osoba, která podala vědomě nepravdivé

oznámení. Za spáchání tohoto přestupku lze uložit pokutu až do výše 50 000 Kč (ust. § 23 odst. 2 zákona OchrOznam). Přestupek vědomě nepravdivého oznámení může být spáchán ve formě úmyslu (přímého nebo nepřímého) a ve formě vědomé nedbalosti. Přestupek projednává Ministerstvo spravedlnosti a pokuty bude vybírat a vymáhat celní úřad. Osoba dotčená nepravdivým oznámením se může domáhat svých práv např. práva na ochranu osobnosti podle občanského zákoníku, náhrady majetkové a nemajetkové újmy, ta se bude odvíjet od rozsahu zveřejněných informací a újmy, která nastala. Ve veřejnoprávní rovině se může jednat o trestný čin pomluvy podle § 184 trestního zákoníku nebo o křivé obvinění podle § 345 trestního zákoníku.

Zákon nestanoví pro oznámení formální náležitosti, aby pod oznámení mohly být podraženy jakékoli podněty a zároveň nestanoví povinnost formalizovaného vyřízení. Oznámení může vést k zahájení trestního nebo přestupkového řízení z moci úřední. Pokud oznamované jednání nemá znaky trestného činu nebo přestupku, pak se dále zkoumá, zda (ne) porušuje předpisy spadající do vymezených oblastí. Ministerstvo spravedlnosti má plnit poradní funkci tím, že na svých webových stránkách zveřejní seznam transpozičních předpisů k unijním předpisům, které jsou uvedeny v příloze Směrnice a které vymezují jednotlivé oblasti působnosti. Na základě podnětu tazatele mu ministerstvo sdělí, zda se na zjištěné protiprávní jednání vztahuje věcná působnost zákona.

Některé z právních předpisů lze podřadit i pod více uvedených oblastí. Zákon vyjmenovává 14 oblastí, ve kterých je možné podávat oznámení o protiprávním jednání, mezi nejdůležitější patří finanční služby, daně z příjmů a předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti. Oznamované protiprávní jednání, které je trestným činem, nemusí spadat do některé ze zákonem vymezených oblastí v odstavci 1, protože vzhledem k větší společenské škodlivosti, je vyšší společenský zájem na předcházení a postihování takového jednání. Pojem protiprávního jednání v sobě zahrnuje komisivní i omisivní formu, tedy v souladu se směrnicí jak jednání, tak opomenutí (obdobně v § 546 občanského zákoníku, § 112 trestního zákoníku a § 10 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich). Protiprávní jednání, jež nedosahují společenské škodlivosti jednání, které má znaky trestného činu nebo přestupku, je možné posuzovat podle zákona o ochraně oznamovatelů tehdy, pokud se týkají porušení vyjmenovaných předpisů.

Oznamovat lze podle ust. § 2 odst. 1 zákona o ochraně oznamovatelů i „*maření předmětu nebo účelu pravidel stanovených v aktech Unie*“

podle článku 5 odst. 1 písm. b) směrnice. Takové jednání můžeme podřadit pod obcházení zákona (jednání in fraudem legis), přičemž v českém právním řádu pojem maření předmětu nebo účelu pravidel nemá obdoby. Jednání in fraudem legis jde proti smyslu a účelu zákona, tudíž ho lze kvalifikovat jako jednání protiprávní. Zjevné zneužití práva zakazuje v § 8 občanský zákoník.

Zákon o chráněném oznamování rozumí podle ust. § 2 odst. 3 a 4 prací (případně jinou obdobnou činností) závislou práci vykonávanou v základním pracovněprávním vztahu, službu,³ samostatnou výdělečnou činnost, výkon práv spojených s účastí v právnické osobě, výkon funkce člena orgánu právnické osoby, plnění úkolů v rámci činnosti právnické osoby, v jejím zájmu, jejím jménem nebo na její účet, správa svěřeneckého fondu, dobrovolnickou činnost,⁴ odbornou praxi, stáž, nebo výkon práv a povinností vyplývajících ze smlouvy, jejímž předmětem je poskytování dodávek, služeb, stavebních prací nebo jiného obdobného plnění. Za práci nebo jinou obdobnou činností se rozumí i ucházení se o práci nebo jinou obdobnou činnost. Zákon poskytuje ochranu zaměstnancům i dalším osobám působícím u zaměstnavatele, kteří mohou zjistit porušení veřejného zájmu a zároveň se nacházejí v ekonomicky zranitelné pozici. O protiprávním jednání se zaměstnanec dozvěděl v souvislosti s pracovní činností.

Cílem právní úpravy ochrany oznamovatelů je ochrana zaměstnance – oznamovatele, který se při své pracovní či jiné obdobné činnosti u zaměstnavatele zjistí informace o protiprávním jednání, o kterém by tento zaměstnanec neinformoval příslušné státní orgány ze strachu ze ztráty zaměstnání nebo jiného postihu. Mezi oznámením a vědomostí o protiprávním jednání musí existovat v současnosti nebo v minulosti vztah.

Ochrana podle ust. § 7 odst. 1 zákona OchrOznam vzniká oznamovateli okamžikem podání oznámení. Oznámení lze podat prostřednictvím vnitřního nebo vnějšího oznamovacího systému, dále za zákonem stanovených podmínek uveřejnit. Poslední uvedený způsob je možný použít jen výjimečně, pokud není oznámení o protiprávním jednání vyřízeno ve

---

³ Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů.

lhůtách příslušnou osobou nebo státním zaměstnancem, a oznamovatel má oprávněný důvod se domnívat, že protiprávní jednání uvedené v oznámení může vést k bezprostřednímu nebo zjevnému ohrožení vnitřního pořádku nebo bezpečnosti, života nebo zdraví, životního prostředí nebo jiného veřejného zájmu nebo ke vzniku nenapravitelné újmy, nebo má oprávněný důvod se domnívat, že v případě podání oznámení ministerstvu existuje vzhledem k okolnostem případu zvýšené riziko, že nebude možné podat oznámení u ministerstva z důvodu zničení důkazů nebo maření postupu podle zákona. *Ochrana před odvetným opatřením podle zákona o ochraně oznamovatelů náleží rovněž osobě, která oznámení podala orgánu veřejné moci příslušnému podle zvláštního zákona nebo přímo použitelného předpisu Evropské unie (§ 7 odst. 2 zákona OchrOznam).* Příslušným orgánem veřejné moci může být v případě trestního oznámení policejní orgán a státní zástupce, v případě oznámení přestupku jde o věcně a místně příslušný správní orgán, a to vnitrostátní i evropský. Orgány činné v trestním řízení nebo správní orgány pak budou dále postupovat podle příslušných procesních předpisů.

2 Kritéria ochrany oznamovatele protiprávního jednání v judikatuře ESLP

Evropský soud pro lidská práva se opakovaně zabýval ochranou oznamovatele „whistleblowera“, který oznámil jednání majícího znaky protiprávního jednání, o kterém se dozvěděl v souvislosti s pracovněprávním vztahem. Zda whistleblower požívá ochrany podle článku 10 Úmluvy, to podle ESLP vyžaduje posouzení, které zohlední okolnosti každého případu a jeho kontext. V případě *Halet v. Luxembourg* byl „stěžovatel zaměstnán u společnosti PricewaterhouseCoopers („PwC“), která poskytuje služby v oblasti auditu, daňového poradenství a řízení podniků; mj. připravuje daňová přiznání jménem svých klientů a žádá daňové úřady o předběžná daňová rozhodnutí. V letech 2012–2014 média zveřejnila několik stovek takových dokumentů připravených PwC, aby upozornila na praxi velmi výhodných daňových dohod, které byly v letech 2002–2012 uzavřeny mezi PwC, jednající jménem nadnárodních korporací, a lucemburskými daňovými orgány. Z vnitřního šetření společnosti vyplynulo, že v roce 2011 předal její bývalý zaměstnanec A. D. jistému novináři 45 000 stran důvěrných dokumentů PwC. V reakci na medializaci těchto

dokumentů pak v roce 2012 kontaktoval stejného novináře i stěžovatel a předal mu čtrnáct daňových příznání nadnárodních společností a dva průvodní dopisy. Některé z těchto šestnácti dokumentů použil novinář v druhém televizním pořadu, který byl odvysílán v roce 2013, tedy rok po odvysílání prvního pořadu na stejné téma. V listopadu 2014 bylo těchto šestnáct dokumentů zveřejněno na internetu sdružením investigativních novinářů; jednalo se o tzv. aféru Luxleaks. Tato aféra nakonec neměla pro PwC hlubší ekonomické dopady, když po jednom roce společnost zaznamenala znovu nárůst obrátu. V prosinci 2014 byl stěžovatel společností PwC propuštěn. Poté byl odsouzen v trestním řízení, neboť mu vnitrostátní soudy nepřiznaly status whistleblowera, a to k peněžitému trestu ve výši 1 000 eur.⁵ Trestní řízení přitom vzbudilo značnou pozornost médií. ESLP posoudil povahu uložených trestů a závažnost jejich kumulativních účinků vůči oznamovateli, zejména odrazující účinek pro svobodu projevu stěžovatele a dalších oznamovatelů, a rozhodl, že nelze trestní odsouzení žalobce považovat za přiměřené z hlediska sledovaného cíle. Soud tak dospěl k závěru, že zásah do práva stěžovatele na svobodu projevu, zejména do jeho svobody šířit informace, nebyl nezbytný v demokratické společnosti, a došlo tak k porušení článku 10 Úmluvy.

Soud již v dříve publikované judikatuře přiznal zvláštní ochranu zaměstnancům, kteří v rozporu s příslušnými předpisy jednali ve veřejném zájmu tím, že upozornili zaměstnavatele nebo veřejnost a odhalili důvěrné informace získané na svém pracovišti. Ve věci *Guja proti Moldavsku*⁶ ESLP určil kritéria pro posouzení, zda a do jaké míry se taková osoba může dovolávat ochrany podle článku 10 Úmluvy. K těmto kritériím náleží: a) dostupnost alternativních cest k odhalení daných informací; b) veřejný zájem na odhalení informací; c) jejich pravost; d) újma způsobená zaměstnavateli v důsledku odhalení; e) dobrá víra zaměstnance; a f) závažnost sankce. Již v minulosti ESLP dospěl k názoru, že tato kritéria jsou použitelná u zaměstnanců veřejného sektoru (*Bucur a Toma proti Rumunsku*, č. 40238/02, rozsudek ze dne 8. ledna 2013) i v soukromém sektoru (*Heinisch proti Německu*, č. 28274/08, rozsudek ze dne 21. července 2011).

---

⁵ Stížnost č. 21884/18, rozsudek ze dne 14. 2. 2023 [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22CZE%22%5D%2C%22appno%22:%5B%2221884%2F18%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-227783%22%5D%7D>.

⁶ Stížnost č. 14277/04, rozsudek ze dne 12. 2. 2008 [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2214277%2F04%22%5D%7D>.

Soud v případě Halet v. Luxembourg podotkl, že „ochrana whistle-blowerů v rámci článku 10 Úmluvy vychází z potřeby zohlednit charakteristiky pracovního vztahu: na jedné straně povinnost loajality, zdrženlivosti a diskrétnosti, které jsou podřízenému vztahu vlastní, a případně závazek dodržovat zákonnou povinnost mlčenlivosti; na druhé straně ekonomickou zranitelnost vůči osobě, veřejné instituci nebo podniku, na níž jsou oznamovatelé závislí z hlediska zaměstnání, a riziko odvety ze strany zaměstnavatele“. ESLP v uvedeném případě upevnil své zásady pro ochranu oznamovatelů a upřesnil šest výše zmíněných kritérií.

Prvním kritériem je „cesta použitá pro zveřejnění“. Z judikatury ESLP plyne, že je přednostně potřeba využít interní ohlašovací kanály, tedy dané informace je potřeba oznámit zaměstnavateli, jeho nadřízenému orgánu nebo jinému kompetentnímu orgánu a pouze pokud to zjevně není možné, lze informace zveřejnit. I když je obecně přijímaná teze, že interní ohlašovací kanál je nejlepším prostředkem pro sladění povinnosti loajality zaměstnance s veřejným zájmem na zveřejnění, tak v konkrétním případě mohou určité okolnosti odůvodňovat přímé externí oznámení. Tak je tomu dle ESLP zejména v případě, kdy je interní kanál nespolehlivý nebo neúčinný, pokud by oznamovatel byl pravděpodobně vystaven odvetným opatřením nebo pokud se informace, které chce oznámit, týkají samotné podstaty činnosti dotyčného zaměstnavatele. Soud shrnul, že kritérium týkající se vhodného oznamovacího kanálu je třeba posuzovat s ohledem na okolnosti každého případu.

Druhým kritériem je pravost oznamovaných informací. Výkon svobody projevu s sebou nese „povinnosti a odpovědnost“ a oznamovatel, který se rozhodne oznámit informace, má tak v rámci svých možností povinnost pečlivě ověřit jejich přesnost a spolehlivost. To sice neznamená, že by bylo možné po oznamovatelích požadovat, aby v době oznámení prokázali pravost sdělovaných informací a ani ochrana poskytovaná článkem 10 Úmluvy jim také nemůže být odepřena pouze proto, že se informace následně ukázaly jako nepravdivé, nebo že nebylo možné jejich pravdivost prokázat. I přesto však judikatura od oznamovatelů vyžaduje, aby se chovali zodpovědně a ověřili v rámci možností, zda jsou informace pravdivé v okamžiku zveřejnění. Pravost oznámených informací je zásadním aspektem pro posouzení nezbytnosti zásahu do svobody projevu oznamovatele.

Třetím kritériem je dobrá víra, která se projevuje v motivu whistle-blowera, zda oznámení podal z důvodu snahy získat osobní prospěch nebo chtěl poškodit svého zaměstnavatele nebo zda mělo jeho jednání nějaký jiný postranní úmysl. Soud bere v potaz obsah sdělení a zjistit, že „nevznikl dojem bezdůvodného osobního útoku“ (*Matúz proti Maďarsku*, č. 73571/10, rozsudek ze dne 21. října 2014, § 46). Při posuzování dobré víry jsou důležitým faktorem také adresáti oznámení, zda se oznamovatel pokusil napravit situaci přímo u zaměstnavatele nebo přímo oznámil sdělovacím prostředkům, aby „dosáhl maximální pozornosti veřejnosti“.⁷ S kritériem dobré víry souvisí s kritériem pravosti zveřejněných informací. Soud u stěžovatele, jehož tvrzení se zakládala na pouhých fámách a který neměl žádné důkazy na jejich podporu, shledal, že nemohl být považován za osobu jednající v „dobré víře“.⁸

Čtvrtým kritériem je veřejný zájem na zveřejněných informacích, tedy dochází k posouzení, zda zájem, který může mít veřejnost na konkrétních informacích, může být tak silný, že převáží i nad zákonem uloženou povinností mlčenlivosti. Zda jsou zveřejněné informace ve „veřejném zájmu“ se posuzuje podle obsahu zveřejňovaných informací a podle způsobu jejich zveřejnění. Soud shrnul, že „informace veřejného zájmu může zahrnovat oznámení zaměstnance: a) o nezákonných činech, praktikách nebo chování na pracovišti; b) o činech, praktikách nebo chování, které jsou sice legální, ale zavrženihodné; c) o informacích, které se týkají fungování orgánů veřejné moci a vyvolávají veřejnou diskusi, jež může založit oprávněný zájem veřejnosti na tom, aby se s těmito informacemi seznámila a mohla si vytvořit informovaný názor na to, zda odhalují poškození veřejného zájmu. Váha veřejného zájmu na odhalení informací se liší v závislosti na tom, ke které z výše uvedených kategorií se obsah informace vztahuje.“⁹ Informace, které mohou být považovány za informace ve veřejném zájmu se zpravidla týkají orgánů veřejné moci nebo veřejných subjektů, ale v určitých případech se mohou týkat i jednání

---

⁷ Případ *Heinisch v. Německo*, stížnost č. 28274/08, rozsudek ze dne 21. července 2011. [online] [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-105777#\[„itemid“:\[„001- 105777“\]\]](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-105777#[„itemid“:[„001- 105777“]]).

⁸ Případ *Soares v. Portugalsku*, stížnost č. 79972/12, rozsudek ze dne 21. července 2016. [online] [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na [https://hudoc.echr.coe.int/eng#\(appno%22:%2279972/12%22\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#(appno%22:%2279972/12%22)).

⁹ Stížnost č. 21884/18, rozsudek ze dne 14. 2. 2023 [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na [https://hudoc.echr.coe.int/eng#\(languageisocode%22:\[%22CZE%22\],“appno“:\[„21884/18“\],“documentcollectionid2“:\[„GRANDCHAMBER“\],“itemid“:\[„001-227783“\]\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#(languageisocode%22:[%22CZE%22],“appno“:[„21884/18“],“documentcollectionid2“:[„GRANDCHAMBER“],“itemid“:[„001-227783“])).

soukromých subjektů, jako jsou společnosti, které se rovněž vystavují důkladné kontrole svého jednání.¹⁰

Veřejný zájem ale nelze posuzovat nezávisle na důvodech omezení svobody projevu uvedených v čl. 10 odst. 2 Úmluvy, mezi které patří i zabránění úniku důvěrných informací. Pouhá skutečnost, že veřejnost by byla ráda o nějakých tématech informována, nestačí, pokud se na určitou informaci vztahuje povinnost mlčenlivosti, je potřeba vzít v potaz zájmy, které má tato povinnost chránit, a to zejména co se týče informací týkajících se nejen činnosti zaměstnavatele, ale i třetích osob.

Za páté kritérium považuje ESLP způsobenou újmu zaměstnavateli, kterou je třeba porovnat s veřejným zájmem na zveřejnění informací. Soud v judikatuře považoval za nezbytné upřesnit podmínky pro vyvažování soupeřících zájmů: kromě samotné újmy na straně zaměstnavatele je třeba při posuzování přiměřenosti zásahu do práva na svobodu projevu oznamovatelů zohlednit celkové škodlivé účinky oznámení, což může představovat širší hospodářský prospěch, důvěrnost dat v daňových záležitostech, důvěra občanů v poctivost a spravedlnost daňové politiky států.

Posledním kritériem je závažnost sankce, které mohou mít různé formy, ať už profesní, disciplinární nebo trestní. V minulosti ESLP konstatoval, že odvolání nebo okamžité propuštění stěžovatele je nejzávažnější možnou sankcí podle pracovního práva, a to vzhledem k negativním důsledkům pro kariéru oznamovatele, ale také k riziku odrazení ostatních oznamovatelů (*Guja proti Moldavsku*, cit. výše, § 95). Stejně tak platí, že použití trestní sankce, která je jednou z nejzávažnějších forem zásahu do práva na svobodu projevu, může být neslučitelné s výkonem svobody projevu oznamovatele, a to taktéž s ohledem na důsledky pro něj i na odrazující účinek pro další. V mnoha případech je však v závislosti na obsahu zveřejnění a povaze oznamovatelem porušené mlčenlivosti možné jeho jednání oprávněně považovat za trestné.

---

¹⁰ Jedná se o případy:

(*Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, rozsudek ze dne 15. února 2005, § 94), (*Petro Carbo Chem S.E. proti Rumunsku*, č. 21768/12, rozsudek ze dne 30. června 2020, § 43), (*Público-Comunicação Social, S.A. a ostatní proti Portugalsku*, č. 39324/07, rozsudek ze dne 7. prosince 2010, § 47) .

Stížnost č. 21884/18, rozsudek ze dne 14. 2. 2023 [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%22CZE%22,%22appno%22:%2221884/18%22,%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-227783%22%7D>].

3 Vědomě nepravdivé oznámení protiprávního jednání

V ust. § 7 odst. 3 zákona OchrOznam je upraveno „vědomě nepravdivé oznámení“. Jak uvádí zákon, *ochrana před odvetným opatřením nenáleží osobě, která učinila oznámení, aniž měla oprávněné důvody se domnívat, že se zakládá na pravdivých informacích (vědomě nepravdivé oznámení)*. Oznamovatel musí být v dobré víře, že oznámení se zakládá na pravdivých informacích. Jak uvádí důvodová zpráva: „Osoba, která podala vědomě nepravdivé oznámení, se proto nebude moci domáhat (ve smyslu úpravy občanského soudního řádu) ochrany před odvetnými opatřeními ani jiných postupů podle návrhu zákona a doprovodného změnového zákona. Tento korektiv má za cíl zejména minimalizovat výskyt činění vědomě nepravdivých či šikanózních (zlovolných) oznámení. Jedná se zároveň o konkretizaci obecné právní zásady, že by nikdo neměl těžit ze svého nepoctivého jednání (viz § 6 občanského zákoníku) a zásady, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany (viz § 8 občanského zákoníku).“ Pokud osoba oznámí vědomě nepravdivé oznámení, není jí poskytnuta ochrana před odvetnými opatřeními. Právě z toho důvodu, že se jedná o osobu oznamující vědomě nepravdivé oznámení, zákon ji neoznačuje za oznamovatele. Ochrana osob, které nejednají v dobré víře, je považována za nežádoucí. Cílem je odradit fyzické osoby od podávání vědomě nepravdivých oznámení. Podobně lze odkázat na základní zásady občanského práva, že by nikdo neměl těžit ze svého nepoctivého jednání (§ 6 občanského zákoníku) a že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany (§ 8 občanského zákoníku). Osoba, která podá vědomě nepravdivé oznámení, může být navíc odpovědná za své jednání podle obecných právních předpisů, a to jak soukromoprávní i veřejnoprávní. V rovině soukromoprávní se osoba dotčená oznámením, což je zaměstnavatel a jiné osoby v obdobném postavení, může dovolávat nároků vyplývajících zejména z práva na ochranu osobnosti, tedy především náhrady újmy nebo bezdůvodného obohacení. Případná výše náhrady majetkové a nemajetkové újmy se bude odvíjet od rozsahu zveřejněných informací a újmy, která nastala. Oznamovatel rovněž nebude mít procesní „výhodu ochrany“ v podobě přenesení důkazního břemene. Ve veřejnoprávní rovině záleží na míře závažnosti zásahu do sféry osoby dotčené oznámením. Osobu, která podá vědomě nepravdivé oznámení, tak může být odpovědná za spáchání přestupku a v nejzávažnějších případech i trestného činu. V oblasti trestního práva se může jednat

o trestný čin pomluvy podle § 184 nebo křivého obvinění podle § 345 trestního zákoníku.

Podané oznámení musí být v jádru pravdivé, oznámení může obsahovat dílčí nepřesnosti, které mohou být ovlivněny subjektivním vnímáním reality nebo emocemi oznamovatele. V podstatě oznamovaného protiprávního jednání a skutkového děje se však musí jednat o oznámení pravdivé. V případě, že však osoba podává vědomě nepravdivé oznámení, nemá možnost se dovolávat postupu podle zákona o ochraně oznamovatelů, nebude ani na místě, aby takové osobě byla poskytnuta ochrana např. v podobě přenesení důkazního břemene. Podobně v případě oznámení prostřednictvím vnějšího oznamovacího systému, ministerstvo bude taková oznámení „filtrovat“ a nepostupovat je automaticky dále příslušným orgánům, pokud na základě jemu dostupných informací usoudí, že se zakládají na vědomě nepravdivých informacích. Vzhledem k tomu, že Směrnice ani zákon o ochraně oznamovatelů dobu, po kterou se na oznamovatele vztahuje ochrana podle této právní úpravy, neurčují, není tato ochrana časově omezena.

ESLP rozhodoval ve věci Gawlik proti Lichtenštejnsku případ lékaře, který pracoval jako zástupce primáře v lichtenštejnské státní nemocnici, kde z elektronické zdravotní dokumentace, která neobsahovala kompletní informace o zdravotním stavu pacientů, v září 2014 zjistil, že čtyři pacienti léčení jeho přímým nadřízeným zemřeli po podání morfinu, z čehož vyvodil, že tento na nich provedl aktivní eutanázii. O několik dní později podal stěžovatel na primáře trestní oznámení pro podezření z usmrcení na žádost a účasti na sebevraždě jiné osoby. Stěžovatel nevyužil interních oznamovacích kanálů nemocnice, neboť podezření se týkalo jeho přímého nadřízeného, a ten by byl příslušný k řešení stížností, které byly tímto způsobem interně oznamovány. Stížností se zabývala správní rada nemocnice, ke stížnosti byli přizváni i zahraniční nezávislí znalci. Bylo potvrzeno, že primář aktivní eutanázii nevykonal a v prosinci 2014 bylo trestní řízení proti němu zastaveno. Média o případu obsáhle referovala. V říjnu 2014 byl stěžovatelův pracovní poměr okamžitě zrušen. Stěžovatel se před vnitrostátními soudy domáhal určení, že byl protiprávně propuštěn, a požadoval zaplacení ztráty výdělku a náhrady majetkové i nemajetkové újmy. Ústavní stížnost byla odmítnuta, neboť vzhledem k závažnosti daných tvrzení, jakož i k následkům, které dotčeným subjektům způsobil mediální ohlas celého případu, byl stěžovatel povinen získané informace ověřit, což neučinil.

Stěžovatel namítal, že okamžitým zrušením jeho pracovního poměru z důvodu odhalení podezření z páčání závažné trestné činnosti bylo porušeno jeho právo na svobodu projevu dle článku 10 Úmluvy. „Soud přihlédl ke skutečnosti, že stěžovatel byl ze zaměstnání propuštěn v důsledku svých výroků o provádění eutanázie, a konstatoval, že došlo k zásahu do práva stěžovatele na svobodu projevu. Mezi stranami nebylo sporu o tom, že k zásahu došlo na základě zákona a že sledoval legitimní cíl ochrany dobré pověsti a práv a svobod jiných. Soud souhlasil, že odhalené informace byly spojené se značným veřejným zájmem, neboť se týkaly podezření ze spáchání závažných trestných činů a jejich hrozícího opakování. Soud zdůraznil, že svoboda projevu se vztahuje i na ty informace zveřejněné whistleblowery, které se později ukážou jako nesprávné nebo jejichž správnost nelze prokázat. Dotyčná osoba je však povinna v rozsahu, v němž to okolnosti dovolují, pečlivě ověřit, že informace jsou přesné a spolehlivé. Stěžovatel své závěry v listinné zdravotní dokumentaci neověřil, přestože věděl, že elektronická zdravotní dokumentace neobsahuje kompletní informace o zdravotním stavu pacientů a jakožto zástupce primáře mohl do listinné dokumentace kdykoli a bez větších obtíží nahlédnout. Vzhledem k závažnosti odhalených informací se proto Soud ztotožnil se závěry vnitrostátních soudů, že stěžovatel této své povinnosti nedostál. Jelikož v projednávané věci nebyla pravdivost informací dostatečně ověřena, nemůže dle názoru Soudu veřejný zájem na jejich odhalení převážit nad zájmy zaměstnavatele a dotčeného lékaře na ochraně jejich dobré pověsti. Soud nerozporoval, že stěžovatel jednal v přesvědčení, že dané informace jsou pravdivé a je ve veřejném zájmu je odhalit. Soud konstatoval, že stěžovateli byla uložena nejpřísnější sankce, jakou pracovní právo umožňuje, což nepříznivě ovlivnilo jeho profesní kariéru i celou rodinu, která se musela ze země odstěhovat. Soud však přihlédl k mediálnímu ohlasu, jež celý případ vzbudil, a uzavřel, že uložená sankce musela na ostatní zaměstnance působit odrazujícím způsobem. S ohledem na výše uvedené skutečnosti proto Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi požadavkem na ochraně pověsti a práv zaměstnavatele a dalších zaměstnanců nemocnice, a právem stěžovatele na svobodu projevu. K porušení článku 10 Úmluvy tudíž nedošlo.“¹¹

---

¹¹ Stížnost č. 23922/19, rozsudek ze dne 16. února 2021 ve věci – *Gawlik proti Lichtenštejnsku* [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22Gawlik%20proti%20Lichtenstejn%20sk%20-%202021%22%7D>

Jak se uvádí v literatuře, „je však důležité rozlišovat mezi pravdivostí a důvodností oznámení. Oznamovatel může vycházet z informací, které považuje za pravdivé, při prověřování ze strany příslušné osoby nebo pověřeného zaměstnance se však následně ukáže, že pravdivé nejsou, nebo je nebylo možné ověřit, proto bylo oznámení vyhodnoceno jako nedůvodné. Oznamovateli náleží plná ochrana, protože jednal v dobré víře. Pokud pozdějším šetřením bylo zjištěno, že oznámení bylo nedůvodné a oznamovatel neměl žádné nebo minimální důvody, proč dané informaci věřil, ochrana mu přiznána nebude.“¹² Za nepravdivé bude označeno oznámení založené na fámě, jejíž pravost si podatel ani nepokusil ověřit předtím, než oznámení podal.¹³ Pokud podatel nemá žádné důkazy na podporu svých tvrzení a subjekt, který podání přezkoumal, neprokázal jejich pravdivost, pak podatel není chráněn před důsledky sdělení nepravdivého oznámení. Podatel, jehož cílem je zpochybnit čestnost, poctivost a profesní pověst např. nadřízeného zaměstnance, jedná s vědomím, že jeho jednání není dovoleno. Oznamování nesmějí sloužit jako podklad pro podezření, které nelze podložit žádným faktickým prvkem.

Z oblasti zdravotnictví je další uvedený případ. V letech 2015–2016 na oddělení intenzivní péče pro nedonošené děti v nemocnici v Chesteru ve Velké Británii začalo docházet k nevysvětlitelným (podezřelým) úmrtím novorozenců. Lékař Dr. Stephen Brearey, hlavní pediatričtý konzultant na novorozeneckém oddělení, oznámil vedení nemocnice své podezření, že úmrtí souvisejí s působením zdravotní sestry Lucy Letbyové, v té době pětadvacetileté mladé ženy.¹⁴ K úmrtím novorozenců docházelo na noční směně, když měla Lucy Letbyová jediná noční službu, poté co byla převedena na denní službu, úmrtí se začala objevovat na denní službě. Lékař byl přesvědčen o vazbě úmrtí novorozenců s prací zdravotní sestry, proto byla následně přeřazena na administrativní práci v oddělení rizik a bezpečnosti pacientů. Vedení nemocnice ve snaze podezřelá úmrtí bagatelizovat neuvěřila primáři oddělení, kterým byl Dr. Brearey, a Lucy

---

[%2223922/19%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-211695%22]].

¹² NULÍČEK, Michal – CERVANOVA, Anna – NONNEMANN, František – KRÁLOVÁ, Magdaléna: *Zákon o ochraně oznamovatelů*. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer. 2023. s. 68.

¹³ Stížnost č. 79972/12, rozsudek ze dne 21. června 2016 ve věci – Soares v. Portugalsko [online]. [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2279972/12%22%5D%7D>].

¹⁴ Lucy Letby [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na [Lucy Letbyová – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://www.wikipedia.org/wiki/Lucy_Letby).

Letbyové byl ještě v roce 2017 zaslán omluvný dopis, ve kterém bylo uvedeno: „Drahá Lucy, zvýšená úmrtnost na novorozeneckém oddělení a následné hodnocení a znovu přeložení na novorozenecké oddělení bylo pro rodiče a zaměstnance období zvýšeného stresu. Speciálně toto období bylo stresující pro Vás. Tímto se chceme omluvit za nemístné komentáře, které vznikly v tomto těžkém období. Jak jste si jistě vědoma, emoce byly v tomto období napjaté. Je nám líto stresu a negativních emocí, kterým jste v minulém roce musela čelit. Budte prosím ujištěna, že bezpečí pacientů je v této těžké době naší absolutní prioritou“.¹⁵

---

¹⁵ HALLIDAY, Josh: *Lucy Letby NHS trust chair says hospital bosses misled the board*. The Guardian ze dne 20. 8. 2023 [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/aug/20/lucy-letby-nhs-trust-chair-says-hospital-bosses-misled-the-board>.

HALLIDAY, Josh: 'Trust me, I'm a nurse': Why wasn't Lucy Letby stopped as months of murder went by? The Guardian ze dne 19. 8. 2023 [cit. 1. 2. 2024]. Dostupné na <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/aug/20/lucy-letby-nhs-trust-chair-says-hospital-bosses-misled-the-board>.

28th February 2017

Private & Confidential

Lucy Letby
Countess of Chester NHS Foundation Trust
Liverpool Road
Chester
CH2 1UL

Dear Lucy,

The increased mortality on the neonatal unit and subsequent reviews and re-designation of the neonatal unit has been a very stressful time for all staff and parents. We understand that it has been an exceptionally stressful time for you. We would like to apologise for any inappropriate comments that may have been made during this difficult period. As you will be aware, emotions have run high.

We are very sorry for the stress and upset that you have experienced in the last year. Please be reassured that patient safety has been our absolute priority during this difficult time.

Yours sincerely,

V roce 2018 byla zatčena policií. Při domovní prohlídce u ní našla policie zcizené zdravotní dokumentace napadených dětí a fotky kondolencí pro jejich rodiče. V osobním deníku měla texty naznačující doznání k vraždám: „Zabila jsem je schválně, protože nejsem dost dobrá, abych se o ně postarala“ a „JSEM ZLÁ, UDĚLALA JSEM TO“. V roce 2023 ji

porota uznala vinnou z trestného činu vraždy 7 novorozenců a v dalších 7 případech pokusu o vraždu. Vraždila dětské pacienty různými způsoby, nejčastěji při nočních směnách. Vstříkovala jim do žil vzduch, do žaludků příliš velké dávky mléka nebo je trávila vysokými dávkami inzulínu, některým vytahovala dýchací sondy. Někdy přicházela smrt až po několika pokusech. V jednom případě usmrtila trojčata, v dalším dvojčata dva dny po sobě. V několika případech asistovala při resuscitacích kojenců, které sama napadla. Soud ji odsoudil na doživotí bez možnosti předčasného propuštění, což je v britském právu nejzávažnější postih. Při vynesení rozsudku soudce uvedl: „Zlovolnost hraničící se sadismem“. Obžaloba upozornila na možné motivy vražd a tvrdila, že si ráda „hrála na boha“ a porotcům sdělila, že „mívá věci pod kontrolou. Užívala si to, co se děje. Předpovídala věci, o kterých věděla, že se stanou.“ Vedení nemocnice bylo o častých úmrtích stabilizovaných novorozenců v souvislosti s osobou zdravotní sestry Letbyové informováno, lékaři tedy oznámili možné protiprávní jednání prostřednictvím vnitřního oznamovacího systému. Vedení nemocnice povolalo policii až po více než roce, což zapříčinilo, že podle lékařů přišlo o život několik dalších dětí. Po obvinění zdravotní sestry pak bylo zahájeno nezávislé vyšetřování možného systémového selhání. Je zářejší, že nikdo neoznámil podezřelá úmrtí policii, ať už ze strany zaměstnanců nebo rodičů zavražděných dětí. Na druhé straně lékař, který uvedené podezření oznámil, byl nucen se zdravotní sestře omluvit a zachoval loajalitu a mlčenlivost vůči svému zaměstnavateli.

Závěr

Problematika chráněného oznamování protiprávního jednání je v posledním období aktuálním tématem, zabývaly se jí jak mezinárodní instituce, tak se na základě směrnice EU se dostala i do právního řádu členských zemí. Obecné principy související s podmínkami poskytování ochrany osobám před neoprávněným postihem v pracovněprávním nebo obdobném vztahu v souvislosti s oznamováním kriminality anebo jiné protispolečenské činnosti ve veřejném zájmu formuloval Evropský soud pro lidská práva. Zabýval se především určením, zda oznamovatel požívá ochranu podle čl. 10 Evropské úmluvy pro lidská práva. Jednou ze základních vlastností oznámení je jejich pravdivost, tedy přesvědčení oznamovatele, že oznamuje pravdivé oznámení. Judikatura ESLP od oznamovatelů

vyžaduje, aby oznamovali protiprávní jednání v dobré víře, aby si ověřili, že jsou informace v okamžiku zveřejnění pravdivé. Pravost oznámených informací je klíčovou skutečností při posouzení zásahu do svobody projevu oznamovatele, který bývá většinou propuštěn z pracovního poměru a stíhán v trestním řízení.

Český zákon o ochraně oznamovatelů je upravuje podávání a postup posuzování oznámení o možném protiprávním jednání, které může mít znaky trestného činu nebo jiného jednání v oblastech stanovených zákonem. Právní úprava chrání oznamovatele protiprávního jednání, nacházejícího se v pracovněprávním nebo obdobném vztahu, před odvetnými opatřeními. Zákon o ochraně oznamovatelů vymezuje povinné subjekty v soukromém i veřejném sektoru, u kterých budou mít oznamovatelé zákonem garantovanou možnost podávat oznámení prostřednictvím povinně zřízených vnitřních oznamovacích systémů. Vnější oznamovací systém je zřízen Ministerstvem spravedlnosti. Zákon klade rovněž velký důraz na dodržování povinnosti mlčenlivosti a ochrany totožnosti chráněných osob. Ochrana oznamovatelů bude posílena rozšířením sdíleného důkazního břemene i na oblast chráněného oznamování.